

Мазниченко В.М., Національний
університет оборони України ім.
Івана Черняховського, кандидат
філологічних наук, доцент

ЩОДО ПРОГНОЗУВАННЯ УСПІШНОСТІ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Проблема існування здібностей до засвоєння іноземних мов завжди хвилювала лінгвістів, викладачів, методистів та психологів. Що таке здібності до мов і яким чином їх можна виявити? Це питання вирішувалося по-різному, залежно від наукової концепції, методики та поглядів того чи іншого вченого. Думки дослідників [1-4] різняться: від беззастережного визнання, що наявність природжених здібностей необхідна для оволодіння іноземною мовою, до заперечення самого факту існування таких здібностей.

Розглядаючи проблему здібностей в оволодінні мовою, необхідно розмежовувати поняття «мовна здатність» та «здатність до мов»/«лінгвістична здатність». *Мовна здатність* характеризує можливість оволодіння, в першу чергу, рідною мовою. Фахівці мовної психології виходять з того постулату, що здатність користуватися рідною мовою є у кожної людини з нормальним інтелектом. *Здатність до мов*, або *лінгвістична здатність*, забезпечує можливість оволодіння іноземними мовами. Традиційно лінгвістична здатність включає мовленнєві (комунікативні) та власне мовні здібності. Разом з тим, кожна з

цих здібностей має складну структуру, що включає різні компоненти: загальні (інтелектуальні) та спеціальні (мовні). Всі іншомовно-мовленнєві здібності знаходяться у взаємодії та взаємозалежності, утворюючи єдине ціле. Наприклад, М. Кабардов [1] виділяє десять складових цих здібностей, з яких чотири пов'язані з оволодінням основними аспектами мови (фонетичні, лексичні, граматичні та стилістичні), чотири - з видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання та письмо), а дві здібності - іншомовне мислення та відчуття мови - є основними.

Наявність або відсутність у конкретної людини лінгвістичних здібностей пояснюється неоднозначно. Більшість методистів та психологів відкрито визнає, що механізм засвоєння іноземної мови ще остаточно незрозумілий через його виняткову складність. Протягом усього ХХ століття виконувалися розробки тестів та методик, які дозволили б передбачити успішність конкретної особи в оволодінні іноземною мовою [3]. Але на сьогодні ще не існує єдиного тесту, який може дати повне уявлення про наявні в індивіда лінгвістичні здібності. Кожен із компонентів завжди розглядається окремо, що пояснюється складністю та багаторівневою організацією структури здібностей.

Як показали дослідження М. Кабардова [1], стійкі індивідуальні характеристики особи, що визначають успішність чи неуспішність оволодіння мовою, проявляються, як правило, в трьох вимірах: 1) у комунікативній поведінці в процесі навчання; 2) в основних характеристиках пізнавальних процесів (якісно-кількісні співвідношення результатів діяльності, швидкісні параметри розвитку розумово-мовленнєвих процесів, обсяг сприйняття та типи пам'яті); 3) у природних передумовах здібностей (біоелектричні показники властивостей нервової системи, особливості слухового та зорового аналізаторів, характеристики міжпівкульної асиметрії мозку).

Існує велика кількість психологічних та лінгвістичних тестів для визначення або прогнозування майбутньої успішності

у навчанні іноземних мов. Деякі з них, зокрема тести Керролла та Сепона [2], Пімслера [4], утворюють цілі «комплекси» (language aptitude battery) тестів мовних здібностей.

Здатність до фонетичного кодування (phonetic coding ability), граматична чутливість (grammatical sensitivity), механічна асоціативна пам'ять (rote associational memory), індуктивна здатність (inductive ability) - це показники, які перевіряються тестами на виявлення здібностей до вивчення іноземної мови. Ці тести використовують для розкриття індивідуальних відмінностей у здібностях до мови, а, можливо, і відмінностей у природних передумовах цих здібностей. Тести з визначення успішності оволодіння іноземною мовою, як правило, враховують і навички/вміння з рідної мови та індивідуально-психологічні особливості слухачів (сприйняття, уява, пам'ять та ін.). У навчанні іноземних мов така діагностика переслідує мету - виявлення особи з «низькою» успішністю раніше, ніж вона почне вивчення іноземної мови. Такий підхід не означає, що слухачі з «низькими» здібностями будуть не в змозі опанувати іноземну мову, а попереджає, що їм потрібно набагато більше часу і зусиль для досягнення певного рівня знань.

Переважає більшість теоретиків мовного тестування розрізняє чотири категорії тестів:

1) тести здібностей (aptitude tests) - для визначення здібностей з вивчення іноземних мов та часу, необхідного для оволодіння мовою. Ці тести іноді називають прогностичними, оскільки з їх допомогою, зазвичай, передбачають здатність освоєння того чи іншого курсу навчання;

2) тести кваліфікаційні (proficiency tests) - для визначення рівня володіння іноземною мовою, виявлення навичок та вмінь з метою розподілу слухачів по групах залежно від їхнього рівня володіння іноземною мовою;

3) тести досягнень (achievement tests) - підсумкові тести, як засіб поточного або підсумкового контролю, для визначення досягнень за конкретною методикою, підручником та ін.;

4) тести діагностичні (diagnostic tests) - для виявлення найбільш слабких і сильних сторін у формуванні окремих навичок та вмінь, а отже, своєчасного вжиття заходів щодо подолання існуючих труднощів.

Однак необхідно зазначити, що на ступінь успішності в оволодінні іноземною мовою може впливати безліч змінних факторів. Середовище, в якому живе особа, мотивація в оволодінні мовою, методика навчання, можливість "занурення" в країну проживання - є одними з найважливіших.

Отже, завданням виявлення здібностей є не так тестування наявного рівня знань, сформованих навичок та вмінь, як тих потенційних можливостей індивіда, які найчастіше приховані від спостереження. На нашу думку, при організації навчання та комплектуванні груп доцільно проводити тестування, використовуючи комплексну методику визначення здібностей до вивчення іноземних мов. Це дозволить, враховуючи індивідуальні особливості, дати кожному слухачеві конкретні практичні рекомендації щодо розвитку його лінгвістичних здібностей, що сприятиме підвищенню ефективності навчання.

Список використаних джерел

1. Кабардов М.К. Коммуникативные и когнитивные составляющие языковых способностей (индивидуально-типологический подход): дис. ... д-ра психол. наук. - М., 2001. - 354 с.

2. Carroll J., Sapon S. Modern Language Aptitude Test/ J.Carroll, S.Sapon. - Bethesda: Manual Edition, 2002.

3. Pereiro M. Etre doué pour les langues : approches scientifiques et représentations sociales/M. Pereiro//Mélanges Crapel (revue de didactique des langues de l'Université de Nancy2).- 2001 (Spécial Jeunes Chercheurs).- n° 26 - C.167-184.

4. Pimsleur P., Reed D., Stansfield Ch. Pimsleur Language Aptitude Battery/ P.Pimsleur, D. Reed, Ch.Stansfield. - Bethesda: Manual Edition, 2004.